

ПАВЕЛ БАЖОВ

ОГНЯНКА-СКАЧАНКА

Превод от руски: Фьодор Неманов, Георги Георгиев, 1962

chitanka.info

Седели веднъж петима златотърсачи край огъня в гората. Четиримата били възрастни, а петият момченце. На около осем години, не повече.

Федюнка го викали.

Отдавна било време за лягане, но те се били увлекли в разговор. Между тях, знаеш, имало един старец. Дядо Ефим. От малък се занимавал с добиване на злато. Какво ли не бил преживял! Той разказвал, а златотърсачите слушали.

Бащата на Федюнка вече няколко пъти му казвал:

— Тюнша, да беше си легнал!

На момчето му се искало да слуша.

— Почакай, татенце! Още мъничко ще постоя.

Така... Свършил дядо Ефим разказа си. На мястото на огъня останали само въглени, а златотърсачите все седят и в тези въглени гледат.

Изведнъж от самата им среда изскочило едно малко момиченце. Като кукличка, но живо. Косиците му червеникави, сукманчето синичко, в ръката му кърпичка, и тя синя. Огледало се момиченцето с весели очички, усмихнало се, сложило ръце на кръста, махнало с кърпичката и почнало да играе. Толкова леко и кръшно играело, че с думи не може да се опише. Златотърсачите затаили дъх. Гледат — не могат да се нагледат, и мълчат, сякаш са се замислили.

Момиченцето отначало правело кръгове по въглените, после, види се, му станало тясно и взело да ги разширява. Златотърсачите се отдръпват, място му отварят, а момиченцето, като направи кръг, и порасне мъничко. Златотърсачите пак се отдръпват. То пак направи кръг и порасне мъничко. Когато златотърсачите се отдръпнали доста далеко, момиченцето почнало да обикаля около всеки един от тях. После се завъртяло в кръг около всички, а на ръст станало колкото Федюнка. Спряло се до един голям бор, тропнало с краченце, усмихнало се, махнало с кърпичката и свирнало:

— Фи-т-т! Й-ю-ю-у...

Изведнъж бухал забухал, закискал се и момиченцето изчезнало. Да били само възрастните, може би нищо повече нямало да се случи. Всеки, знаеш, си помислил: „Виж колко съм се загледал в огъня! Заигра ми пред очите... Какво ли не му се присторва на човек от умора!“

Само Федюнка не помислил така и попитал баща си:

— Татко, това какво беше?

Баща му отговорил:

— Бухал! Какво може да е? Не си ли чувал бухал да буха?

— Че аз не те питам за бухала. Него съм го чувал и никак не ме е страх. Ти за момиченцето ми кажи.

— За какво момиченце?

— Ами че това, дето игра върху въглените. Не помниш ли, че всички се отдръпнахме, когато то взе да прави по-широки кръгове?

Че като взели бащата и другите златотърсачи да разпитват Федюнка. Момченцето разправило. Един златотърсач попитал още:

— Я кажи, колко голямо беше момиченцето?

— Отначало беше не по-голямо от дланта ми, а накрая стана почти колкото мене.

Тогава златотърсачът казал:

— Я гледай, че и аз, Тюнша, видях досущ такова чудо.

Същото казали и бащата на Федюнка и още един златотърсач. Само дядо Ефим си смучел луличката и мълчал. Златотърсачите се обърнали към него:

— Дядо Ефиме, ти какво ще кажеш?

— Това ще кажа, че и аз видях момиченцето, но мислех — сторило ми се е, а излиза, че Огнянка-Скачанка наистина е идвала.

— Коя е тая Скачанка?

Тогава дядо Ефим им обяснил:

— Слушал съм — рекъл — от старите, че има такъв знак за скрито злато — момиченце, което играе. Където покаже тая Скачанка, там има злато. Не е много, затова пък е самородно и не лежи на пласт, а е забучено като ряпа. Отгоре, значи, по-широк кръг, а надолу все по-малко и по-малко, докато се свърши. Изровиш ли тая златна ряпа, на това място няма какво повече да правиш. Само че забравих къде трябва да се търси: дали там, откъдето Огнянка изскочи, или там, където влезе в земята.

Златотърсачите казали:

— Тая работа ни е в ръцете. Утре ще пробием дупка най-напред на мястото на огъня, а после ще опитаме под бора. Тогава ще видим празни приказки ли приказваш или наистина има някаква полза от тях.

След това легнали да спят. Федюнка също се свил на кравайче, но си мислел: „За какво ли се кискаше бухалът?“. Поискал да попита дядо Ефим, но той бил захъркал вече.

На другия ден Федюнка се събудил късно и гледа — на мястото на вчерашния огън изровена голяма дупка, а златотърсачите стоят до четири големи бора и повтарят едно и също:

— Точно тук изчезна в земята.

Федюнка завикал:

— Какво говорите! Какво говорите, чичовци! Забравили сте, изглежда! Ей при този бор се спря Огнянка. Тук тропна с краче.

Златотърсачите съвсем се объркали:

— Петият се събуди — пето място сочи! Да имаше десети — десето щеше да покаже. Изглежда, че е празна работа. Я да се откажем!

Все пак опитали навсякъде, но нищо не намерили. Тогава дядо Ефим казал на Федюнка:

— Измамна е, изглежда, твоята сполука.

Не му харесало това на Федюнка.

— Дядо — казал той, — бухалът попречи. Той забуха и прогони нашата сполука.

Дядо Ефим си знаел своето:

— Не е тук бухалът причина!

— Аз пък казвам, че той е причина!

— Не е той причина!

— Той е причина!

Спорили така, а другите златотърсачи се смеели над тях и над себе си:

— И старият, и малкият нищо не знаят, а ние, глупците, ги слушаме и си губим времето.

Оттогава на стареца почнали да му викат Ефим Златната ряпа, а на Федюнка — Тюнко Скачунко.

Научили се за това момчетата от завода и на мира не го оставят. Щом го зърнат на улицата, веднага започват:

— Тюнко Скачунко! Тюнко Скачунко! Разправи ни за момиченцето! Разправи ни за момиченцето!

За стар човек прякорът не е голяма беда. Ако искаш и гърне го наречи, само в печката не го слагай. Ала на Федюнка, нали бил млад,

обидно му било. Бил се, карал се и плакал неведнъж, а момчетата още повече го дразнят. Идело му просто да не се връща от рудника в къщи. По него време и друга промяна станала в живота на Федюнка. Баща му се оженил повторно. Мащехата се случила, направо казано, истинска мечка. Федюнка съвсем престанал да си ходи в къщи.

Дядо Ефим също не си ходел често в къщи. Уморявал се през седмицата и не му се щяло да бързти път със старите си крака. А и нямало при кого да отиде. Сам живеел. И ето, че се сприятелили. Дойде събота, златотърсачите си отидат, а дядо Ефим и Федюнка си останат в рудника.

Какво правели? Приказвали за туй, за онуй. Дядо Ефим разказвал на Федюнка преживелиците си, учил го как да познава къде има злато и тъй нататък. Понякога и за Огнянка си спомняли. Добре и сговорно си живеели. Само за едно не могли да се разберат: Федюнка казвал, че бухалът е причина за цялата несполука, а дядо Ефим твърдял, че не е той причина.

Веднъж пак взели да се препират за това. Било още светло, слънцето не било залязло, но край хижата горял огън — димът му ги пазел от комарите. Огън едва се виждал, а дим имало много. Изведнъж — какво да видят — в дима се появило едно малко момиченце. Съвсем същото като първия път, само сукманчето му по-тъмно и кърпичката също. Погледнало с веселите си очички, усмихнало се, махнало с кърпичката, тропнало с краченце, че като заиграло.

Отначало правело малки кръгове, после по-големи и по-големи и взело да расте. Хижата се случила на пътя му, но това не го спряло. Вървяло, като че хижата я няма. Обикаляло, обикаляло, а като станало на ръст колкото Федюнка, спряло до един голям бор. Усмихнало се, тропнало с краченце, махнало с кърпичката и свирнало пронизително:

— Фи-т-т! Й-ю-ю-у...

В същия миг бухал забухал и се закискал. Дядо Ефим се учудил:

— Откъде се взе тоя бухал, като слънцето още не е залязло?

Федюнка отговорил:

— На, виждаш ли! Пак бухалът прогони сполуката ни. А навярно и Огнянка от него се уплаши.

— Нима ти видя Огнянка?

— А ти не я ли видя?

Почнали един друг да се питат кой какво видял. Във всичко били съгласни, но като станало дума за мястото, където момиченцето изчезнало в земята, взели да показват различни борове.

Като видял, че пак до спор ще стигне работата, дядо Ефим въздъхнал:

— Е-ех! Личи си, че няма нищо. Това си е само наша измислица.

Още не издумал, от покрива на хижата почнал да излиза дим. Втурнали се натам и видели, че една греда се била запалила. Добре, че имало вода наблизко. Загасили бързо огъня. Нищо не пострадало. Само ръкавиците на дядо Ефим малко пообгорели.

Федюнка взел ръкавиците и видял, че по тях имало дупки като следичка от малки крака. Показал това чудо на дядо Ефим и попитал:

— Това, според тебе, също ли е измислица?

Дядо Ефим немало какво да прави, признал:

— Прав си, Тюнша. Това е сигурен знак — Огнянка е идвала. Изглежда, утре пак ще трябва да копаем дупки — щастието си да опитаме.

В неделя още на сутринта се заловили за работа. Три дупки изкопали, но нищо не намерили. Дядо Ефим почнал да се оплаква:

— Нашата сполука — на хората за присмех.

Федюнка пак струпал вината върху бухала:

— Той, дядо, опуленият, той забуха и прогони нашето щастие. Ех, да ми падне отнякъде!

В понеделник златотърсачите дотичали от завода. Гледат, нови дупки до самата колиба. Веднага се досетили каква е работата. Смят се на стареца:

— Ряпата ряпа търсил...

После забелязали, че хижата е горяла, и взели да се карат и на двамата. Бащата на Федюнка се нахвърлил като звяр върху момчето, за малко не го набил, но дядо Ефим го спрял:

— Не те ли е срам да се караш на момчето! То и без това се бои от тебе да си ходи в къщи. Какво сте се заяли с детето? Каква вина има то? Нали аз останах тук — от мене търси, ако си оцетен нещо. Изглежда, пепел съм изтърсил с въгленче от лулата си и така се е запалило. Аз съм виновен — аз ще отговарям.

Наговорил така на бащата на Федюнка, а после, когато наблизил нямало никой, казал на момчето:

— Ех, Тюнша, Тюнша! Огнянка се подиграва с нас. Ако се случи пак да я видим, трябва в очите да я заплуем. Да не обърква хората и да не ги прави за смях.

Федюнка пак своето повтаря:

— Дядо, тя не го прави от лошотия. Бухалът ѝ пречи на нея.

— Твоя работа — казва дядо Ефим, — но аз повече дупки няма да копая. Поблъсках се — стига ми толкова. Стар съм вече подир Огнянка да тичам.

Дълго мърморил старецът, а на Федюнка му било мъчно за Огнянка.

— Дядо, не ѝ се сърди! Виж колко е весела и добра. Тя щеше да ни донесе сполука, ако не беше бухалът.

За бухала дядо Ефим премълчал, но за Огнянка все мърморел:

— Ето каква сполука ти донесе! Да не смееш в къщи да си идеш!

Колкото и да мърморел дядо Ефим, Федюнка си знаел своето:

— Дядо, а колко кръшно играе!

— Че играе кръшно — играе, но на нас от това не ни е по-топло. Не ми се гледа вече.

— А аз и сега бих погледал! — въздъхнал Федюнка. После попитал: — А ти, дядо, ще се извърнеш ли? Няма ли да ти е драго да погледаш?

— Как да не ми е драго? — изпуснал се дядо Ефим, но се сепнал и взел пак да мъмри Федюнка: — Ей, че упорито момче си ти! Много упорито! Втълпиш ли си нещо, не ти излиза от главата! И ти като мене цял живот ще се блъскаш, щастieto ще гониш, а него може и съвсем да го няма.

— Как да го няма, като видях с очите си!

— Е, както знаеш, но без мене вече търси! Аз се уморих. Краката ме заболяха.

Поспорили, но приятелството си не развалили. Дядо Ефим помагал на Федюнка в работата, показвал му, а в свободното си време му разказвал разни случки. С други думи, учил го как трябва да живее. И най-веселите им дни били, когато оставали сами двамата в рудника.

Зимата прогонила златотърсачите по домовете им. Управителят ги наредил до пролет на работа, където намерил, а Федюнка като малък, останал в къщи. Но в къщи никак не му било добре, а и нова беда го сполетяла: баща му се осакатил в завода. Закарали го в болница. Ни жив, ни мъртъв лежал. Мащехата се обърнала на мечка — заяла Федюнка. Търпял той, търпял и казал:

— Щом е тъй, ще ида да живея при дядо Ефима.

Но мащехата не се трогнала.

— Махай се оттука — крещяла тя, — ако щеш, и при твоята Огнянка върви!

Федюнка си надянал ботушките, пристегнал продраната си шубка с връвчица. Искал да си тури бащината шапка, но мащехата не дала. Сложил си тогава своята, която отдавна му била омаляла, и тръгнал.

На улицата момчетата веднага го наобиколили и почнали да го закачат:

— Тюнко Скачунко!

— Тюнко Скачунко! Разправи ни за момиченцето!

Но Федюнка си върви по пътя. Само казал:

— Ех, вие, глупци!

Момчетата нещо се засрамили. Почнали вече с добро да го питат:

— Къде си тръгнал?

— При дядо Ефим.

— При Златната ряпа?

— За вас ряпа — за мене дядо.

— Далечно е! Може да се загубиш.

— Аз знам пътя.

— Ще замръзнеш. Виж какъв е студ, а ти и ръкавици нямаш.

— Ръкавици нямам, но ръце имам и ръкавите ми са на мястото си. Ще пхна ръце в ръкавите и това си е. Не се ли досетихте?

Отговорите на Федюнка се видели забавни на момчетата и те почнали приятелски да го питат:

— Тюнша, наистина ли си видял Огнянка в огъня?

— И в огън я видях, и в дим я видях. Може и още някъде да я видя, но нямам време да ви разправам — казал Федюнка и закрачил по-нататък.

Дядо Ефим живеел в Коси брод ли или в Северна. Къщичката му, разправят, била накрай селото. Пред прозорчето ѝ растял хралупест бор. Все пак далечко било и времето било студено — посред зима. Поизмръзнал нашият Федюнка. Но стигнал криво-ляво. Тъкмо се канел да хване дръжката на вратата, изведнъж чува:

— Фи-т-т! Й-ю-ю-у...

Обърнал се и какво да види — на пътя се върти снежна вихрушка, а сред нея едва се мярка някакво кълбенце и това кълбенце прилича на Огнянка. Федюнка се спуснал да го види по-отблизо, но кълбенцето се търкулнало по-нататък. Федюнка го гони, то бяга още по-нататък. Тичал, тичал след кълбенцето и най-последно се озовал в непознато място. Гледа, някаква полянка, а наоколо гъста гора. Сред полянката имало бреза, стара, гола-голеничка, сякаш изсъхнала. Около нея вятърът бил навял грамадна пряспа сняг. Кълбенцето се търкулнало до брезата и взело да се върти около нея. В бързината си Федюнка не забелязал, че тук няма и пътечка, тръгнал направо през снега.

„Толкова — рекъл си — тичах, сега ли ще се спра!“

Стигнал как да е до брезата, а кълбенцето се разсипало. Снежен прах пръснало в очите на Федюнка. Той едва не заревал от болка. Изведнъж точно пред краката му снегът се стопил като фуния до земята.

Гледа Федюнка — на дъното на фунията Огнянка. Тя го погледнала весело, усмихнала му се галено, махнала с кърпичката си и почнала да играе, а снегът просто бягал от нея. Където стъпи крачето ѝ, зелена трева и горски цветя изниквали.

Огнянка направила един кръг — на Федюнка му станало топло, а тя все разширява кръга — расте Огнянка и полянката всред снега става все по-голяма и по-голяма. На брезата вече листенца зашумели. Огнянка заиграла още по-бързо и почнала да припява:

При мен е топло!

*При мене е светло!
Приятно лято!*

Пее и се върти като пумпал, а сукманчето ѝ на мехур прилича.

Когато станала на ръст колкото Федюнка, полянката всред снега била вече много голяма, а на брезата птички запели. Било горещо като в най-горещия летен ден. Пот капел от носа на Федюнка. Той си бил снел шапката отдавна, искал да си свали и шубката, но Огнянка му казала:

— Ти, момче, не се събличай! По-добре помисли как ще се върнеш назад!

Федюнка отговаря:

— Ти ме доведе, ти ще ме изведеш!

Момиченцето се смее:

— Я го виж какъв е хитър! А ако нямам време?

— Ще намериш! Аз ще почакам.

Тогава момиченцето казва:

— Я по-добре вземи тая лопатка. Тя ще те сгрее в снега и ще те отведе в къщи.

Федюнка погледнал — до брезата лежала стара лопата, цялата ръждясала, с пукната дръжка. Взел лопатата, а Огнянка му заръчва:

— Внимавай, не я изпущай от ръце! Здраво я дръж. И отбелязвай пътя, защото лопатата няма да те доведе обратно насам. А нали ще дойдеш напролет?

— Разбира се! Непременно ще дойдем с дядо Ефим. Щом пукне пролет, ще бъдем тука. И ти ела да поиграеш!

— Няма да мога. Ти сам поиграй, а дядо Ефим нека ти приглася!

— Ти каква работа имаш?

— Не виждаш ли? Превръщам зимата в лято и забавлявам работниците като тебе. Леко ли е, мислиш?

Засмяла се, завъртяла се като пумпал, махнала с кърпичката си и свирнала пронизително:

— Фи-т-т! Й-ю-ю-у...

И момиченцето изчезнало, и полянката изчезнала, само брезата стои гола-голеничка, сякаш изсъхнала. На върха ѝ бухал седи. Да вика — не вика, но върти глава. Около брезата била натрупана цяла планина

сняг. Федюнка насмалко не потънал до шия в снега и се закарнал с лопатката на бухала. От Огнянкиното лято останала в ръцете на Федюнка само топлата ѝ дръжка. А щом на ръцете е топло, и на цялото тяло е весело.

Лопатката потеглила Федюнка и веднага го извлякла от снега. Отначало той за малко не я изпуснал от ръцете си, но после свикнал и всичко тръгнало добре. Къде върви подир лопатата, къде тя го влече. Това забавлява Федюнка, но той не забравя да отбелязва пътя. И това му било лесно. Дорде помисли да остави белег, лопатката веднага — чук-чук — и на дървото останат две еднакви резки.

Лопатката довела Федюнка при дядо Ефима по мръкнало. Федюнка му разправил какво се било случило, а старецът не вярва. Тогава Федюнка му казва:

— Я погледни лопатката! В пруста я оставих.

Дядо Ефим донесъл лопатката и какво да види — по ръждивото желязо били залепени златни зърна, големи колкото буболечки. Цели шест парчета.

Тогава дядо Ефим взел да хваща вяра и попитал:

— А мястото ще намериш ли!

— Как няма да го намеря, щом съм отбелязал пътя — отговорил Федюнка.

На другия ден дядо Ефим намерил ски от един познат ловец. Бързо стигнали. По белезите лесно намерили мястото. Дядо Ефим съвсем се развеселил. Продал скришно златните буболечки и прекарвали зимата охолно.

Щом се пукнала пролетта, тръгнали пак към старата бреза. И какво мислите? Още от първата лопата се появил такъв пясък, че няма нужда и да го промиваш, а събирай направо с ръце златните зърна.

Дядо Ефим дори поиграл от радост. Никога не му се било случвало и да види такъв пясък.

Разбира се, те не съумели да запазят в тайна богатството. Федюнка бил много малък, а дядо Ефим, макар и стар, бил също простоват човек.

Втурнал се народ от всички страни. После, разбира се, Федюнка и дядо Ефим, и всички останали до един ги изгонили и господарят си присвоил мястото. Ненапразно, види се, бухалът въртял глава!

Все пак дядо Ефим и Федюнка разбрали нещо от сполуката. Около пет години в охолство поживели. Спомняли си за Скачанка.

— Ех, да може да се покаже още веднъж!

Но повече не я видели. А мястото и до днес го наричат Скачанско.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.